

Η Βιάννος αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς δήμους της Κρήτης. Ταυτόχρονα όμως, συνδυάζει πρόσβαση στη θάλασσα και μάλιστα είναι ο δήμος με το μεγαλύτερο σε μήκος ακτών στη νότια Κρήτη (15 χλμ.). Με βάση το υψόμετρο και τη γεωμορφολογία της, διακρίνεται σε τέσσερις ζώνες με την ορεινή και την ημιορεινή, να καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα του δήμου, την πεδινή, και τέλος την παραλιακή.

Η ορεινή ζώνη ξεκινάει περίπου από το νότιο τμήμα του πετάλου του όρους Δίκτη και περιλαμβάνει κορυφές άνω των 1000μ. όπως ο Αφέντης Χριστός (2140μ.) και οι δύο κορυφές στα νότιά του (2025μ. και 2005μ.), ο Κισσός (1090μ.), ο Παντούρας (1512μ.), η κορυφή δυτικά της τοποθεσίας Βουρλίδια (1417μ.), η Παπούρα (1827μ.), η κορυφή αμάμεσα στην Κυνηγού και στην Τουρλού (1342μ.), η Κούπα (1190μ.) κ.α.

Όπως είναι αναμενόμενο στη ζώνη αυτή δεν συναντάμε οικισμούς γιατί, εκτός των άγονων εδαφών, τη χειμερινή περίοδο η χιονοκάλυψη είναι εκτεταμένη και παρατεταμένη. Στην ορεινή ζώνη δεσπόζουν τα άγρια τοπία και οι ιδιόμορφοι γεωλογικοί σχηματισμοί όπως πόλγες, δολίνες, σπήλαια, απόκρημνες χαράδρες, γλυφές και άλλα εξωκαρστικά φαινόμενα, καθώς και σπουδαία οικοσυστήματα όπως ένα από τα μεγαλύτερα πευκοδάση της Κρήτης στην ευρύτερη περιοχή της Σύμης.

Η ημιορεινή ζώνη περιλαμβάνει τα υπόβουνα του παραπάνω ορεινού όγκου που κυμαίνονται υψομετρικά από τα 400 έως τα 800 μέτρα. Πρόκειται για τις λοφοσειρές των Απλίκι, Καντηλιώρου, Ρουσοκεφάλας, Κορακιάς, Κεφάλας, Σύμης, Αγίου Θεοδώρου, Κεράτου κ.α. Εδώ, στους πρόποδες και στις πλαγιές των βουνών είναι χτισμένοι οι περισσότεροι οικισμοί του Δήμου, για λόγους προστασίας από τους κατακτητές και πειρατές που εφορμούσαν από τη θάλασσα. Από εδώ επίσης ξεκινάνε τα περισσότερα φαράγγια που έχουν καταστήσει τη Βιάννο τα τελευταία χρόνια ονομαστή στο χώρο των ορειβατών και φυσιολατρών. Σε αυτή τη ζώνη βρίσκονται και οι πιο σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι, καθώς και σημαντικά μνημεία πολιτιστικής και θρησκευτικής κληρονομιάς όπως μοναστήρια και εκκλησίες.

Η πεδινή ζώνη καταλαμβάνει μια λεπτή λωρίδα γης στα νότια του δήμου και είναι η πιο εύφορη, καθώς εδώ καταλήγουν τα ρέματα και τα ποτάμια που διασχίζουν την ορεινή και ημιορεινή ζώνη, τα οποία αφενός εμπλουτίζουν τα εδάφη με τις πλούσιες σε συστατικά προσχώσεις τους, αφετέρου τα ποτίζουν. Σε συνδυασμό με το άριστο κλίμα, διαμορφώνονται ιδανικές συνθήκες για τις καλλιέργειες. Έτσι στη ζώνη αυτή βρίσκονται οι περισσότερες καλλιέργειες και, όπως είναι αναμενόμενο, και τα περισσότερα θερμοκήπια

που δημιουργήθηκαν τα τελευταία 50 χρόνια και δυστυχώς έχουν αλλοιώσει αισθητικά το τοπίο.

Η παραλιακή ζώνη τέλος, ταυτίζεται με την ακτογραμμή. Εδώ έχουν κτιστεί οι υπόλοιποι οικισμοί του δήμου, κάποιοι παλαιότεροι και κάποιοι νεότεροι που δημιουργήθηκαν σχετικά πρόσφατα, λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού και των θερμοκηπιακών καλλιέργειών.

Την περιοχή της Βιάννου διαρρέουν δύο βασικά ποτάμια, ο Κερατόκαμπος και ο Έργανας που ποτίζει την εύφορη κοιλάδα της Εμπάρου, καθώς και άλλοι μικρότεροι χείμαρροι που ρέουν εποχιακά και διαμορφώνουν βαθιές χαράξεις στο ανάγλυφο που δεν είναι άλλες από τα ολοένα και περισσότερο επισκέψιμα φαράγγια της περιοχής. Τα φαράγγια αυτά είναι έξοχα δείγματα των φυσικών διεργασιών που έχουν συντελεστεί στη Βιάννο, αλλά και σε ολόκληρη την Κρήτη, οι οποίες συνδυάζουν τις υποβαθμίσεις του εδάφους λόγω τεκτονικών παραμορφώσεων και τη διαβρωτική δράση των ποταμών που ξεκινούν την πορεία τους από τα ορεινά συμπλέγματα της Δίκτης.

Λόγω των αφθονων νερών και της σύστασης των πετρωμάτων, η Βιάννος έχει πάμπολλες πηγές νερού με σημαντικότερες της Άνω Βιάννου, του Κεφαλοβρυσίου και της Σύμης.